

Katowice, 26 sierpnia 2017r.

Prof. dr hab. Barbara Mikołajczyk
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski

**Recenzja sporządzona w postępowaniu o nadanie tytułu profesora nauk
prawnych Pani dr hab. Elżbiecie Dyni, prof. nadzw. Uniwersytetu
Rzeszowskiego**

Zgodnie z 26. 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 882, ze zm.), tytuł profesora może być nadany osobie, która uzyskała stopień doktora habilitowanego oraz:

„1) posiada osiągnięcia naukowe znacznie przekraczające wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym;

2) posiada doświadczenie w kierowaniu zespołami badawczymi realizującymi projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych lub odbyła staże naukowe w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych, lub prowadziła prace naukowe w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych;

3) posiada osiągnięcia w opiece naukowej – uczestniczyła co najmniej:

a) raz w charakterze promotora w przewodzie doktorskim zakończonym nadaniem stopnia oraz b) raz w charakterze promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim zakończonym nadaniem stopnia lub uczestniczy w charakterze promotora w otwartym przewodzie doktorskim, oraz c) dwa razy w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim lub w przewodzie habilitacyjnym lub w postępowaniu habilitacyjnym.”

W związku z powołaniem mnie przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułów (nr BCK – I-K 7153/17 z dn. 6 czerwca 2017 r.) jako recenzenta w przewodzie o nadanie tytułu profesora nauk prawnych Pani dr hab. Elżbiecie Dyni, przedkładam niniejszą opinię, w której analizuję według powołanego wyżej przepisu dorobek naukowy Kandydatki, doświadczenie w kierowaniu zespołami badawczymi,

odbyte staże oraz osiągnięcia w opiece naukowej. Ponadto w niniejszej recenzji oceniam inne przejawy aktywności naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej oraz popularyzatorskiej Pani dr hab. E. Dyni.

Stopień naukowy doktora habilitowanego

Kandydatka spełnia pierwszy warunek, ponieważ stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskała w 1998 r. W dniu 18 listopada 1998 r. odbyło się Jej kolokwium habilitacyjne, a Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej przyjęła uchwałę o nadaniu Pani dr E. Dyni stopnia naukowego doktora habilitowanego. 22 lutego 1999 r. nastąpiło zatwierdzenie uchwały przez Centralną Komisję ds. Tytułu i Stopni Naukowych.

Podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego była rozprawa habilitacyjna pt. *„Uznanie rządu w prawie międzynarodowym”*. UMCS, Lublin 1997.

Ocena osiągnięć naukowych

W drugiej kolejności recenzent oceniający dorobek kandydata/kandydatki do tytułu profesora powinien zmierzyć się z jej/jego dorobkiem naukowym uzyskanym przede wszystkim po otrzymaniu stopnia doktora habilitowanego. Można założyć, że osiągnięcia sprzed habilitacji zostały już ocenione w postępowaniu habilitacyjnym i obecnie należy skoncentrować się na ocenie dorobku wypracowanego po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego. Zresztą w przypadku Kandydatki ocena osiągnięć sprzed habilitacji byłaby dość trudna, zważywszy, że dorobek przed habilitacją był tworzony w innej rzeczywistości, pod rządem innych przepisów, a także za pomocą innych narzędzi, którymi przed dwudziestu laty dysponowali pracownicy naukowci.

Po habilitacji (według wykazu) dorobek naukowy Pani dr hab. Elżbiety Dyni obejmuje siedem artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych. (Co prawda wątpliwości budzi naukowy charakter „Biuletynu PISiL”, ale z drugiej strony temat i treść opublikowanego tam artykułu spełniają wymogi tekstu naukowego.) Ponadto, oprócz rozprawy habilitacyjnej, Kandydatka opublikowała trzykrotnie wznawianą monografię *„Integracja europejska”* (2003, 2004, 2006) oraz pięć krótkich broszur monograficznych. Natomiast trzydzieści dwie pozycje stanowią części prac zbiorowych. Do dorobku trzeba też doliczyć hasła encyklopedyczne zamieszczone w

IV tomie „*Wielkiej Encyklopedii Prawa*” (2014). Ponadto Kandydatka jest redaktorem czterech czasopism naukowych i ośmiu prac zbiorowych.

Zainteresowania naukowe Kandydatki skupiają się wyraźnie co najmniej w trzech obszarach badawczych. Po pierwsze są to prawa człowieka, obywatelstwo i migracja, którymi Kandydatka zainteresowała się jeszcze przed habilitacją i nadal kontynuuje i „aktualizuje” badania w tym zakresie. Świadczą o tym m.in. teksty „*Transplantologia a prawa człowieka*” (2013) oraz „*Konwencja genewska dotycząca statusu uchodźców a międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka*” (2014). Ten drugi tekst był reakcją na ówczesną sytuację uchodźców w Europie.

Drugim wyraźnym obszarem badawczym, eksplorowanym już po habilitacji jest integracja europejska. Obok wspomianej monografii, Pani dr hab. E. Dynia opublikowała rozdział w podręczniku pt. „*Unia Europejska jako wspólnota prawna*” (2012), a także prace dotyczące suwerenności w kontekście integracji europejskiej, harmonizacji prawa, relacji pomiędzy prawem UE a prawem krajowym, Układu z Schengen, tożsamości narodowej w Europie, polityki regionalnej UE, Konstytucji dla Europy, autonomii prawa wspólnotowego, a także nauczania o integracji europejskiej. W tym obszarze badań Kandydatki można dostrzec interdyscyplinarne podejście do opracowywanych zagadnień. Są to teksty użyteczne nie tylko dla prawników, ale i osób zainteresowanych stosunkami międzynarodowymi i studiami europejskimi.

Po uzyskaniu przez Kandydatkę stopnia doktora habilitowanego, ukazało się szereg Jej tekstów dotyczących uznania międzynarodowego, w tym uznania Kosowa, uznania przez organizacje międzynarodowe, przez Unię Europejską oraz uznania państwa powstałego w drodze secesji. W tej grupie publikacji mieści się także monografia „*Uznanie państwa w prawie międzynarodowym. Zarys problematyki.*” Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, którą Kandydatka przedkłada jako „monografię profesorską.”

Ustawa nie wskazuje, jakie kryteria powinna spełniać taka monografia ani nie używa nawet takiego pojęcia. Czy powinna podejmować nowe, niezbadane wątki i być swego rodzaju „odkryciem”? A może powinna stanowić podsumowanie/syntezę prowadzonych przez lata badań? Pani dr hab. E. Dynia przyjęła tę drugą koncepcję. Przedłożona monografia jest bowiem ukoronowaniem długoletnich badań Kandydatki w obszarze uznania międzynarodowego. Zbiera w całość poszczególne, nierzadko zbadane wcześniej przez Autorkę wątki tego klasycznego, a zarazem

skomplikowanego zagadnienia. Stąd pewne zdziwienie budzi fakt, że w bibliografii dołączonej do monografii brak wskazania jakichkolwiek własnych publikacji Autorki (w tym monografii o uznaniu rządu), choć są one powołane w przypisach. Jest to więc niedopatrzenie albo Wydawnictwa, albo wynik zbyt niskiej skromności Kandydatki.

W swojej monografii Pani dr hab. E. Dynia przedstawia stan wiedzy i poglądów na temat uznania państwa, a także szczegółowo śledzi wybrane aktualne przypadki uznawania i nieuznawania. Ta część „szczegółowa”, czy też „praktyczna”, pracy jest w mojej opinii najciekawsza. Przedstawia bowiem społeczność międzynarodową i prawo międzynarodowe w działaniu.

Do szerszego omówienia Autorka wybrała przykład Palestyny i Krymu. O ile wybór Palestyny jest oczywisty, to wybór drugiego przykładu jest dość kontrowersyjny. Zdaje się on wychodzić poza zakres monografii. Kwestia Krymu nie wiąże się przecież z zagadnieniem uznania państwa, lecz z użyciem siły, aneksją i naruszeniem integralności terytorialnej państwa. Zresztą sama Autorka to stwierdza podkreślając, że przypadek aneksji Krymu jest kwestią uznania zaistniałej sytuacji za nielegalną, a nie uznania państwa (str. 274). Wydaje się więc, że „część krymską” Autorka mogła zastąpić innym przykładem, tym bardziej, że w omawianej monografii nieco rozczarowuje brak analizy innych kontrowersyjnych przypadków, które w pracy się pojawiają (Abchazja, Naddniestrze), ale już nie są tak szczegółowo potraktowane. Szczęśliwie Autorka zapowiada w autoreferacie, iż ma plany badawcze dotyczące właśnie tego obszaru.

Pani dr hab. E. Dynia postawiła na wstępie swych rozważań szereg istotnych dla tematu pytań – o znaczenie uznania państwa, jego charakter, kryteria oraz praktykę. Trzeba uznać, że z powodzeniem na nie w monografii odpowiedziała. Prześledziła ewolucję uznania państwa i wskazała na dylematy towarzyszące tej instytucji prawa międzynarodowego, w tym na konflikty: *prawo do samostanowienia narodów versus integralność terytorialna państwa oraz brak prawa do secesji versus brak zakazu secesji*.

Trudno nie zgodzić się z wnioskami Autorki, że instytucja uznania państwa stanowi niezbędny warunek zabezpieczenia międzynarodowego pokoju i współpracy międzynarodowej oraz przyczynia się do normalizacji sytuacji prawnej pomiędzy państwami. Państwa nie akceptują sytuacji nielegalnych, ale decyzja o uznaniu lub nieuznaniu ma charakter polityczny, gdyż nie zostały na forum międzynarodowym wypracowane jednoznaczne kryteria uznania.

Należy podkreślić, że przedłożona monografia dotyczy jednego z fundamentalnych zagadnień prawa międzynarodowego, którego badanie jest niebywale trudne, gdyż opiera się głównie na praktyce aktorów życia międzynarodowego, a istotnym jego elementem jest upływ czasu. Ponadto monografia uzupełnia lukę w polskiej literaturze prawa międzynarodowego. Zaskakującym jest fakt, że zagadnienie uznania państwa dotąd nie doczekało się całościowego opracowania w formie monografii, choć jego różne aspekty i przypadki były wielokrotnie analizowane. Zazwyczaj działo się to „falami”, np. w związku z postępującym procesem dekolonizacji lub rozpadem ZSRR i Federacji Jugosłowiańskiej. Zważywszy więc chociażby tylko na te dwa aspekty – doniosłość tematu oraz całościowe podejście - można uznać, że monografia ma charakter „profesorski”.

Poza głównymi, wskazanymi powyżej obszarami badań, należy także wskazać na zainteresowanie Kandydatki międzynarodowym prawem karnym oraz prawem lotniczym i kosmicznym. W tym ostatnim obszarze redagowała Ona prace zbiorowe i opublikowała teksty poświęcone bezpieczeństwu żeglugi powietrznej. Za bardzo aktualny należy uznać nowy tekst pt.: *„Zestrzelenie cywilnego statku powietrznego w świetle prawa międzynarodowego”* (2016).

Podsumowując, należy uznać, że dorobek Pani dr hab. Elżbiety Dyni nie jest może liczebnie imponujący (zwłaszcza biorąc pod uwagę czas, jaki upłynął od habilitacji) i brak w nim publikacji zagranicznych, ale jest on zróżnicowany i rzetelny. Niejednokrotnie ma charakter interdyscyplinarny. Kandydatka łączy prawo z innymi dziedzinami nauk społecznych (np. naukami o bezpieczeństwie) oraz medycyną należącą do zupełnie innego obszaru nauki.

Można też założyć, że Kandydatka publikuje, gdy ma coś do przekazania i nie ulega presji zbierania punktów za publikacje. Stąd w Jej dorobku przewaga tekstów umieszczonych w pracach zbiorowych, a niekoniecznie w wysoko punktowanych czasopiśmie. Ponadto, gdy popatrzymy na tytuły prac i na lata ich publikacji, to łatwo zauważyć, że są one reakcją Autorki na bieżące wydarzenia na arenie międzynarodowej (np. zagadnienia związane z integracją europejską lub walką z terroryzmem). To także należy docenić.

Biorąc pod uwagę charakter i tematykę opublikowanych prac, dwie wydane monografie (w tym „profesorska”), można uznać, że osiągnięcia naukowe Kandydatki

wychodzą poza wymogi stawiane dorobkowi do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, o których mowa w art. 26 ust. 1 pkt. 1 ustawy.

Kierowanie zespołami badawczymi i staże

W autoreferacie i w wykazie osiągnięć Kandydatka nie wskazuje na doświadczenie w kierowaniu zespołami badawczymi realizującymi projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych. Z drugiej strony, Pani dr hab. Elżbieta Dynia bez wątpienia posiada umiejętności w kierowaniu różnymi zespołami, ponieważ od lat kieruje pracami Zakładu Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego WPiA UR i redaguje czasopisma i prace zbiorowe. Jednak nie o takie działania chodzi w art. 26 ust.1 pkt. 2 ustawy.

Ustawodawca daje jednak alternatywę w postaci staży naukowych lub prowadzenia prac naukowych w instytucjach naukowych krajowych i zagranicznych. Za takie można uznać pobyty Kandydatki na uniwersytetach w USA i Hiszpanii. Na początku swej kariery naukowej Kandydatka odbyła także staż w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych. W art. 26 ust. 1 nie wskazano, kiedy taki staż powinien mieć miejsce, co oznacza, że ten warunek do nadania tytułu profesora także zostaje przez Kandydatkę spełniony.

Opieka naukowa

Kandydatka spełnia warunek posiadania osiągnięć w opiece naukowej. Trzykrotnie była promotorem w przewodach doktorskich zakończonych sukcesem oraz dwunastokrotnie recenzentem prac doktorskich. Ta liczba promotorstw i recenzji jest wystarczająca, aby sprostać warunkowi wymienionemu w punkcie trzecim art. 26 ust. 1 ustawy.

Ponadto Pani dr hab. E. Dynia była dwukrotnie członkinią komisji habilitacyjnych, a raz przewodniczącą takiej komisji. Recenzowała także dorobek naukowo – dydaktyczny w konkursie na stanowisko profesora Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Aktywność naukowa, dydaktyczna, organizatorska i popularyzatorska

Na uwagę zasługuje także aktywność naukowa, dydaktyczna i organizatorska Kandydatki. Od 2000 r. uczestniczyła Ona (według wykazu) w 69 konferencjach naukowych. Na wielu z nich wzięła udział w dyskusji i/lub wygłosiła referaty. Była organizatorką trzynastu krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Jest członkinią Polskiej Grupy International Law Association. Postać Pani dr hab. Elżbiety Dyni jest bardzo dobrze znana w gronie polskich prawników internacjonalistów, ponieważ z powodzeniem przyczynia się do integracji środowiska.

Natomiast międzynarodowa współpraca Kandydatki w ostatnich latach koncentruje się wokół prawa lotniczego i kosmicznego. Polega ona między innymi na współpracy z kanadyjskim Institute and Centre for Air and Space Law.

Innym aspektem aktywności naukowej jest wspomniana wyżej działalność redakcyjna Kandydatki, powoływanie Jej jako recenzenta wydawniczego w wydawnictwach prawniczych oraz zasiadanie w Komitecie Redakcyjnym „Polish Review of International and European Law” oraz w Radzie Naukowej „Journal of International Trade, Logistic and Law”.

Obok zajęć na macierzystej Uczelni Pani dr hab. E. Dynia prowadziła wykłady i szkolenia dla sędziów, aplikantów radcowskich i pracowników samorządowych. Jest profesorem wizytującym na Politechnice Rzeszowskiej, gdzie wykłada międzynarodowe prawo lotnicze i kosmiczne. O autorytecie wśród studentów świadczy przyznany Jej Laur Studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Można przypuszczać, że seminaria przez Nią prowadzone cieszą się popularnością wśród studentów, zważywszy na wypromowanie ponad pół tysiąca magistrantów i ponad dwustu licencjatów.

Warto też wspomnieć o Jej aktywności popularyzatorskiej. Była Ona członkinią jury konkursów krasomówczych oraz konkursu na esej prawniczy, a także popularyzowała prawo w ramach cyklicznych „Spotkań z prawem”. Jest pełnomocnikiem Rektora UR w „Rzeszowskim Świątce Transplantacji”.

Nie można pominąć sprawowanych przez Kandydatkę funkcji prodziekana Wydziału Prawa i Administracji oraz Prorektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, a także jej członkostwa w senackich i wydziałowych komisjach.

Kandydatka jest więc mocno osadzona w życiu środowiska akademickiego. Za aktywność na tym polu Pani dr hab. E. Dynia otrzymała nagrody Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego i medal Towarzystwa Naukowego w Rzeszowie. Otrzymała także odznaczenia państwowe.

Konkluzja

W świetle dokonanej analizy osiągnięć naukowych Pani dr hab. Elżbiety Dyni, Jej osiągnięć w zakresie opieki naukowej oraz spełniania warunków związanych z odbytymi stażami, należy uznać, że spełnia Ona wszystkie wymagania określone w przytoczonym na wstępie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

W mojej opinii, Kandydatce może zostać nadany tytuł naukowy profesora nauk prawnych.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Barbara Kuczyńska', is written in a cursive style.